

Briuselis, 2022 m. kovo 23 d.
(OR. en)

7426/22
ADD 1

AGRI 111
ENV 255
AGRIFIN 33
AGRIORG 35
SOC 180
COH 23
ALIM 2
COHAFA 36
DEVGEN 54

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo: Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo
direktorė Martine DEPREZ

gavimo data: 2022 m. kovo 23 d.

kam: Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Jeppe
TRANHOLMUI-MIKKELSENUI

Komisijos dok. Nr.: COM(2022) 133 final - ANNEXES 1 to 2

Dalykas: KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS
VADOVŲ TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR
SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI
„Apsirūpinimo maistu užtikrinimas ir maisto sistemų atsparumo
didinimas“ PRIEDAI

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 133 final - ANNEXES 1 to 2.

Pridedama: COM(2022) 133 final - ANNEXES 1 to 2

Briuselis, 2022 03 23
COM(2022) 133 final

ANNEXES 1 to 2

PRIEDAI

prie

**KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

Apsirūpinimo maistu užtikrinimas ir maisto sistemų atsparumo didinimas

1 PRIEDAS

PASAULIO APSIRŪPINIMAS MAISTU IR ES ŽEMĖS ŪKIO MAISTO PRODUKTŲ GRANDINĖ

Situacija ES

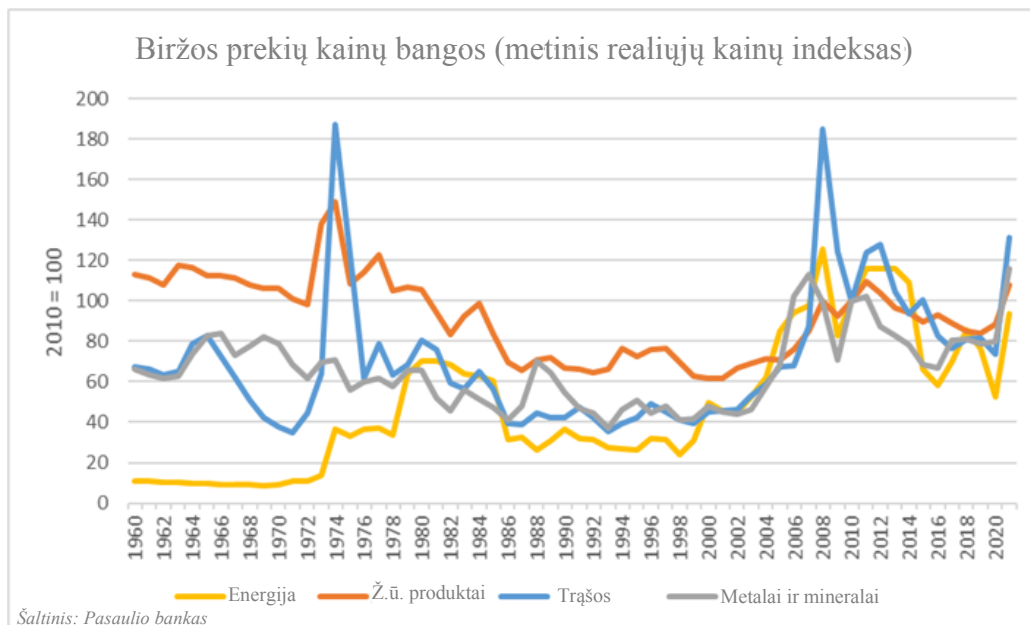
ES iš esmės yra pajėgi apsirūpinti pagrindiniais maisto produktais. Ji yra viena iš pagrindinių kviečių ir miežių eksportuotojų ir pasigamina didžiąją dalį kitų svarbiausių produktų, kaip antai kukurūzų ar cukraus. ES taip pat iš esmės yra pajėgi apsirūpinti gyvūniniais produktais, tiek pieno, tiek mėsos (išskyrus avieną bei ožkieną ir jūros gėrybes), vaisiais ir daržovėmis (persikais, nektarinais, obuoliais, pomidorais, apelsiniais).

Vis dėlto nemažai kai kurių konkrečių produktų ES turi importuoti. Tam tikrus importuojamus produktus sunku pakeisti kitais – dėl reikiamo kiekio, importo šaltinių, kokybės ar kainos. Tai produktai iš tropikų (tropiniai vaisiai, kava, kakava), žuvų produktai, pašarai ir įvairūs priedai, tokie kaip vitaminai ir aminorūgštys, be kurių neapsieinama gaminant gyvūnų pašarus ar maistą. Antai 2021–2022 m. ne ES kilmės buvo 22 proc. pašarinių baltymų ir net 75 proc. aliejingųjų sėklų (daugiausia sojų) rupinių¹.

Pasaulinių biržos prekių kainų kilimo poveikis

Dabartinis visuotinis biržos prekių kainų kilimas kiek panašus į maisto prekių kainų augimą 2008 m.: visuotinai auga, kinta ir labai svyruoja visų biržos prekių kainos. Kaip ir tada, dabar gaminant žemės ūkio produktus naudojamų išteklių kainos yra padidėjusios kelis kartus labiau, nei padidėjo maisto kainos, ir gamintojams vėl kyla problema: sunku tuos kainų pokyčius perkelti į maisto tiekimo grandinę ir maisto kainų, nors jos jau gerokai padidėjo, kilimas atsilieka.

1 pav. Biržos prekių kainų bangos

¹ ES baltymingų pašarų balansas, Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD.

Vis dėlto tarp abiejų situacijų yra tam tikrų didelių skirtumų. **Šiandien santykinis svarbių žemės ūkio prekių atsargų lygis yra didesnis.** Nors pagrindinių svarbiausių prekių atsargos per pastaruosius ketverius metus kiek sumažėjo, atsargų ir jų panaudojimo santykis toli gražu nepanašus į lygį prieš 2008–2010 m. kainų šuolį, netgi atsižvelgiant į tai, kad Ukraina ir Rusija šiais prekybos metais rinkų neaprūpins visu pajėgumu.

Nuo tada, kai, reaguojant į maisto kainų kilimą 2007–2008 m., paskelbtas 2008 m. komunikatas „Maisto produktų kainos Europoje“², biržos prekių rinkos kur kas stipriau reguliuojamos ir tapo skaidresnės. Tuo metu Komisija rekomendavo **skatinti maisto tiekimo grandinės konkurencingumą**, griežtai užtikrinti konkurencijos ir vartotojų apsaugos taisyklių vykdymą, peržiūrėti ir, jei reikia, **patobulinti maisto tiekimo grandinės veikimo reglamentavimą**, pagerinti vartotojų informavimą ir atgrasyti nuo spekuliacijų žemės ūkio prekių ir išvestinių finansinių priemonių rinkose. Visos šios rekomendacijos virto teisėkūros ir politikos veiksmais (žr. 2 priedą), o jie yra tvirtas atspirties taškas, reikalingas šiandienos audrai atlaikyti.

Didelių energijos kainų poveikis ES žemės ūkiui ir žuvininkystei

Maisto sektorių ne tik tiesiogiai veikia **energijos kainų** augimas, jis dar patiria įvairių produktų ir paslaugų infliacinį poveikį. Šiame sektoriuje sunaudojama didžioji dalis trąšų ir fitosanitarijos produktų, taip pat jame naudojamos mašinos, maisto produktų pakavimo medžiagos ir jį veikia išaugusios vežimo išlaidos.

Ypač opi problema yra **kylančios trąšų kainos**. Trąšos sudaro 18 proc. laukininkystės ūkių gamybos sąnaudų (2017–2019 m. vidurkis). O pagrindinis veiksnys, nuo kurio priklauso azoto trąšų kaina, yra gamtinės dujos. Jos sudaro 60–80 proc. kintamųjų trąšų gamybos sąnaudų. Didelės didmeninės gamtinių dujų kainos lemia dideles trąšų kainas (azoto trąšų, tokių kaip karbamidas, kainos pasiekė panašų lygį kaip per 2007–2008 m. finansų krizę). Kai kurie ES trąšų gamintojai dėl per didelių išlaidų energijai laikinai pristabdė gamybą. Iš uolienų gaminamų trąšų (fosfatų, o dar labiau kalio) kainos mažiau priklauso nuo energijos kainų, nors irgi yra veikiamos Rusijos ir Baltarusijos įtakos pasaulio produkcijai.

ES trąšų iš Rusijos importuoja už 3 mlrd. EUR, tačiau priklausomybė nuo azoto trąšų importo yra nedidelė – daugiau kaip 90 proc. ES sunaudojamų šių trąšų tiekia ES vidaus pramonė. Tačiau ši pramonė labai priklauso nuo dujų iš Rusijos.

Skaudų jūrinio kuro kainų augimo kirtį patyrė ir **žuvininkystės sektorius**. Šiuo metu jūrinio kuro kaina yra pasiekusi rekordines per pastaruosius du dešimtmečius aukštumas – padidėjo 100 proc., palyginti su vidutine kaina 2021 m. Taip išbrangus jūriniam kurui, dauguma ES laivyno segmentų nesiekia rentabilumo slenksčio ir nepadengia savo veiklos išlaidų. Augančios išlaidos elektros energijai yra didelis rūpestis **akvakultūros sektoriuje** (vandens pumpavimas ir cirkuliacija) ir perdirbimo sektoriuose (gamybos linijos ir sandėliai bei šaldymo įrenginiai).

Ūkių pajamų situacija

² KOM(2008) 821 galutinis.

Dėl gerų ES žemės ūkio gamybos lygio rodiklių ir kainų 2021 m. ES ūkių pajamos vienam darbuotojui, palyginti su 2017–2019 m. vidurkiu, padidėjo. **Labai smarkiai išaugusios gamybos sąnaudos** mažina gamintojų, visų pirma gyvulininkystės produktų, ypač kiaulienos, ir akvakultūros produktų gamintojų, kurie jau dabar daug daugiau išleidžia pašarams, maržas. **Todėl tikėtina, kad vidutinės ūkių pajamos vienam darbuotojui 2022 ir 2023 m. sumažės**, bus išeikvotas 2020 ir 2021 m. gautas pelnas, dar labiau mažės gyvulininkystės produktų gamintojų pajamos.

Didėjančios logistikos išlaidos ir kitų išteklių sąnaudos

Maisto gamintojai, prekybininkai ir mažmenininkai patiria didesnes vežimo ir logistikos (nesupakuotų krovinių vežimo, vežimo konteineriuose ar oru) išlaidas. Dėl COVID-19 padarinių ir po to įvykusio stipraus ekonomikos atsigavimo susidarė krovinių vežimo jūra pajėgumų perkrova. Prie šių sutrikimų prisidėjus transporto Juodojoje jūroje nesklaidumams, krovinių vežimo jūra padėtis bus dar įtemptesnė. Kiti išteklių taip pat brangsta: pavyzdžiui, didėja pakavimo išlaidos (medinės taros +37 proc., popieriaus ir plaušienos +26 proc., plastiko +13 proc.)³. Taip pat pranešama apie darbo jėgos stygių ir sunkumus rasti darbuotojų ES maisto gamybos pramonėje (+ 62 proc. laisvų darbo vietų gamybos pramonėje).

Didėjančios ES maisto kainos

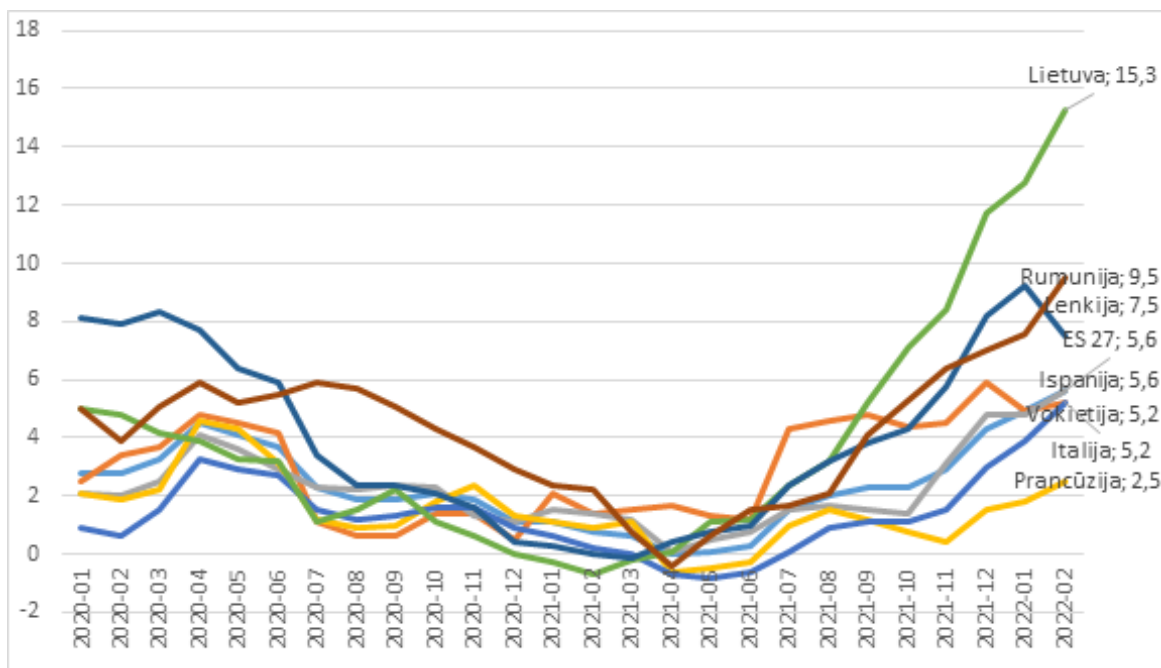
Ne mažiau svarbu tai, kad nuo 2021 m. vasaros **didėja vartotojų maisto kainos** ir 2022 m. vasario mėn. jų metinis prieaugis siekė 5,6 proc. – tai didžiausias lygis nuo COVID-19 pandemijos pradžios. Maisto kainos yra svarbus komponentas nustatant bendrą infliacijos lygį (SVKI⁴), 27 ES šalyse vidutiniškai sudarantis 16 proc., o dar 6 proc. sudaro viešasis maitinimas. Palyginti su tuo, vidutinio namų ūkio krepšelyje išlaidos būsto ir transporto reikmėms sunaudojamai energijai sudaro 10 proc.

Poveikis valstybėse narėse skiriasi, priklausomai nuo atitinkamų nacionalinių ekonominių aplinkybių, maisto tiekimo grandinės struktūros ir nacionalinių vartotojų paklausos modelių.

2 pav. Maisto kainų infliacija pagal valstybes nares

³ <https://www.fooddrinkeurope.eu/wp-content/uploads/2022/03/Economic-Bulletin-on-Input-Costs-NovDec-2021-FINAL-public-version.pdf>

⁴ Suderintas vartotojų kainų indeksas.

Šaltinis: [Eurostatas](#) (pasirinktos valstybės narės).

Ukraina, Rusija ir pasaulio apsirūpinimas maistu

Esamą įtampą (energetikos) prekių rinkose ir infliacinį spaudimą dar padidino Rusijos invazija į Ukrainą⁵. Be to, tai daro poveikį pasaulio apsirūpinimui maistu. **Ukraina ir Rusija** yra svarbios pasaulinės grūdų ir aliejingųjų sėklų rinkos dalyvės. Ukrainai tenka 10 proc. pasaulinės kviečių rinkos, 13 proc. miežių rinkos, 15 proc. kukurūzų rinkos, o saulėgrąžų aliejaus rinkoje ji yra pagrindinė dalyvė (jai tenka per 50 proc. pasaulio prekybos). Rusija tiekia atitinkamai 24 proc. (kviečių), 14 proc. (miežių) ir 23 proc. (saulėgrąžų aliejaus). Rusija taip pat yra svarbi perdirbimo pramonės perdirbamų baltųjų žuvų, ypač aliaskinės rudagalvės menkės, eksportuotoja (patenkina 16 proc. paklausos).

Importuojami javus iš Ukrainos ir Rusijos daugiau kaip 50 proc. savo poreikio patekina Šiaurės Afrika ir Artimieji Rytai. 72 proc. javų iš Rusijos ir 18 proc. iš Ukrainos importuoja Rytų Afrikos šalys. Ukraina taip pat yra Europos Sąjungai ir Kinijai svarbi (pašarinių) kukurūzų tiekėja.

Ukraina yra ketvirta pagal dydį ES reikalingų maisto produktų tiekėja ir pagrindinis javų (52 proc. ES kukurūzų importo, 19 proc. paprastųjų kviečių), aliejaus (23 proc. ES importo) ir aliejingųjų sėklų (22 proc. ES importo, o rapsų sėklų – 72 proc. ES importo) šaltinis. Rusija į ES eksportuoja mažiau.

Atsižvelgiant į Ukrainos svarbą tarptautinėje prekyboje, jos žemės ūkio gamybos ir logistikos sutrikimas kartu su padidėjusiomis krovinių vežimo ir draudimo išlaidomis

⁵ Išsami analizė pateikiama JT Maisto ir žemės ūkio organizacijos 2022 m. kovo 11 d. informaciniame pranešime „Ukrainos ir Rusijos Federacijos svarba pasaulinėms žemės ūkio rinkoms ir su dabartiniu konfliktu susijusi rizika“ (*The importance of Ukraine and the Russian Federation for global agricultural markets and the risks associated with the current conflict*, <https://www.fao.org/3/cb9013en/cb9013en.pdf>) arba 2022 m. kovo 1 d. paskelbtame R. Vos, J. Glauber, M. Hernandez ir D. Laborde straipsnyje „Ukrainos konfliktas ir panika dėl pasaulinių maisto kainų“ (*The Ukraine Conflict and Global Food Price Scares*, <https://www.foodsecurityportal.org/node/1921>).

atsiliepia pasaulinėms rinkoms, taigi ir grūdų kainoms. Nuo konflikto pradžios jau užfiksuotas staigus pasaulinių javų kainų augimas, perkopęs 2007–2008 m. kainų lygį. Dėl tokios padėties kyla pavojus ne tik pačios Ukrainos gyventojų, bet ir tų ne ES šalių, kurios priklauso nuo importo iš Ukrainos, gyventojų aprūpinimui maistu.

Ukrainos žemės ūkio gamybos potencialui didelį poveikį daro Rusijos invazija į šalį. Be to, kad karas neša pragaištį žmonėms, griuvėsius ir pavojus, ūkiuose ir laukuose trūksta darbo rankų, jų trūksta ir kaimyninėse valstybėse narėse. Stinga būtinų išteklių, jų sunku ar neįmanoma gauti. Viską lems tai, ar Ukraina 2022 m. sugebės atlikti pavasario sėją ir nuimti tiek vasarinių, tiek žieminių javų derlių, o karo poveikis greičiausiai truks kelerius metus, visų pirma dėl karo suniokotos infrastruktūros ir logistikos objektų. Nors dėl karo gamyba Rusijoje nestoja, vis dar neaišku, ar ji galės eksportuoti didelius kiekius per Juodąją jūrą.

Apsirūpinimas maistu pasaulio kontekste

Apsirūpinimas maistu ir toliau yra vis opesnė planetos problema. Jungtinės Tautos pabrėžė, kad didelę visuotinę grėsmę apsirūpinimui maistu kelia klimato kaita ir biologinės įvairovės nykimas⁶. Maisto ir žemės ūkio organizacija praneša, kad neprievalgi nuolat patiria 811 milijonų žmonių, o pažangą siekiant 2-jo darnaus vystymosi tikslo panaikinti badą stabdo keletas veiksnių. Numatoma, kad dėl klimato kaitos padėtis dar blogės, jei nebus imtasi veiksmingų klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos priemonių. Besivystančių ir mažiausiai išsivysčiusių šalių, kurios priklausomos nuo maisto importo, gyventojams augančios maisto kainos daro tiesioginį poveikį. **Maisto ir žemės ūkio organizacijos maisto kainų indeksas**, pagal kurį sekami mėnesiniai tarptautinių prekių kainų pokyčiai, **rodo vis sunkėjančią padėtį**: 2022 m. vasario mėn. jis vidutiniškai siekė 140,7 punkto, tai **iki šiol didžiausia vertė**, 3,1 punkto didesnė už ankstesnę – 2011 m. vasario mėn. – rekordą.

Nors, kaip pranešama, pagrindiniai Ukrainos ir Rusijos kviečių pirkėjai turi atsargų keliems mėnesiams, **kainų didėjimas jau juntamas** šalyse, kuriose susidariusi nesaugi padėtis, t. y. Sirijoje ir Libane, taip pat Alžyre.

2021 m. maisto stygius pasaulyje pasiekė precedento neturintį lygį, daugiau kaip 161 mln. žmonių reikėjo skubios pagalbos maistu, o beveik 0,6 mln. kentė badą. Jei maisto kainos toliau didės, situacija blogės.

⁶ <https://www.ipcc.ch/srccl/chapter/chapter-5/>, <https://www.fao.org/documents/card/en/c/ca3129en/>.

2 PRIEDAS

TOLESNI VEIKSMAI PRIĖMUS 2008 M. KOMISIJOS KOMUNIKATĄ EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI BEI REGIONŲ KOMITETUI „MAISTO PRODUKTŲ KAINOS EUROPOJE“ (KOM(2008) 0821 GALUTINIS)

2008 m. komunikate pateiktos rekomendacijos	Tolesni veiksmai
<p>Skatinti maisto tiekimo grandinės konkurencingumą</p>	<p>Kelios viena po kitos vykdytos BŽŪP reformos (2008, 2013 ir 2021 m.)</p> <p>Veiksmingesnės maisto produktų tiekimo grandinės aukšto lygio forumas (2017–2019 m.)</p> <p>Laisvosios prekybos susitarimai (pvz., su Japonija, Vietnamu, Singapūru, Kanada, Meksika, Pietų Afrikos vystymosi bendrijos ekonominės partnerystės susitarimo valstybėmis), leidę atverti rinką ir sumažinti netarifines maisto produktų eksporto kliūtis</p> <p>Rinkos priežiūra ir Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupės įsteigimas</p> <p>Programa „InvestEU“: parama žemės ūkio maisto produktų srityje veikiančioms MVĮ per EIT tinklą ir galimybė gauti finansavimą</p> <p>ES partnerystė žemės ūkio maisto produktų srities įgūdžiams ugdyti</p> <p>ES atsakingos maisto verslo ir rinkodaros praktikos elgesio kodeksas</p>
<p>Pasirūpinti, kad Europos Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos bei vartotojų apsaugos institucijos veiksmingai ir nuosekliai užtikrintų konkurencijos ir vartotojų apsaugos taisyklių vykdymą maisto tiekimo rinkose</p>	<p>Komisija ne kartą įsikišo ir taikė sankcijas dėl prekybos analogiškais produktais apribojimų maisto produktų rinkose.</p> <p>Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos sustabdė keletą nacionalinių protekcionistinių iniciatyvų dėl maisto produktų.</p> <p>Komisija leido susijungti kelioms įmonėms, kurių veikla susijusi su žemės ūkiui reikalingais ištekliais (pvz., augalų apsaugos produktais), taip pat kelioms įmonėms, kurių veiklos sritis yra maisto produktai ir gėrimai (pvz., pieno gaminiai, alus), su sąlyga, kad bus apsaugota kainų konkurencija, išlaikoma pasirinkimo galimybė ir inovacijos.</p>

	<p>Išsamus Komisijos tyrimas dėl koncentracijos šiuolaikiniame mažmeninės prekybos sektoriuje ir dėl vartotojams siūlomo produktų asortimento ir inovacijų parduotuvių lentynose pokyčių 2004–2012 m.ⁱ</p>
<p>Nacionaliniu ir (arba) ES lygmeniu peržiūrėti taisykles, kurios, kaip nustatyta, galėtų kelti problemų maisto tiekimo grandinės veikimui</p>	<p>Žemės ūkio rinkų darbo grupės 2016 m. ataskaita „Rinkos rezultatų gerinimas gerinant ūkininkų padėtį tiekimo grandinėje“ⁱⁱⁱ</p> <p>Bendro rinkos organizavimo (BRO) reglamenteⁱⁱⁱ nustatytų nuostatų dėl konkurencijos paaiškinimas, 2018 m., 2021 m.</p> <p>2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/633 dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje</p> <p>Maisto saugos taisyklių supaprastinimas, įskaitant Maisto srities teisės aktų bendrųjų principų reglamento tinkamumo patikrinimą</p>
<p>Teikti geresnę informaciją vartotojams, valstybės institucijoms ir rinkos subjektams pradėjus Europos mastu taikyti nuolatinę maisto kainų ir tiekimo grandinės stebėseną</p>	<p>6 žemės ūkio rinkų stebėjimo centrų įsteigimas^{iv} ir žemės ūkio maisto produktų duomenų portalo sukūrimas</p> <p>Reguliarus trumpojo laikotarpio perspektyvinių pranešimų skelbimas^v</p> <p>Eurostato maisto kainų stebėsenos priemonės sukūrimas^{vi}</p> <p>Patobulintos nuostatos dėl žemės ūkio produktų rinkos skaidrumo (Komisijos reglamentas (ES) 2019/1746; 2021 m. padaryti BRO reglamento¹ pakeitimai)</p> <p>Tarptautinės žemės ūkio rinkų informacinės sistemos (AMIS) sukūrimas (žr. 3 skirsnį): Eurostato renkami maisto kainų duomenys</p>
<p>Analizuoti priemones, kuriomis būtų atgrasoma nuo spekuliacinio, žalingo žemės ūkio prekių rinkų komerciniams subjektams</p>	<p>Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/65/ES, kuria stiprinama investuotojų apsauga ir gerinamas finansų rinkų veikimas, kad jos būtų veiksmingesnės, atsparesnės ir skaidresnės</p> <p>Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2021/338, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2014/65/ES siekiant paskatinti atsivertimą nuo</p>

	<p>COVID-19 krizės</p> <p>Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka</p> <p>Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų, taikomas labai įvairioms ne biržos išvestinėms finansinėms priemonėms, įskaitant tam tikras biržos prekių išvestines finansines priemones, kuriomis didinamas tų išvestinių priemonių, kuriomis prekiaujama ne biržoje, skaidrumas</p>
--	---

-
- i https://ec.europa.eu/competition/sectors/agriculture/retail_study_report_en.pdf.
 - ii https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/amtf-report-improving-markets-outcomes_en.pdf
 - iii 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas
 - iv https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/markets/overviews/market-observatories_lt
 - v https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/markets/outlook/short-term_lt
 - vi https://ec.europa.eu/growth/sectors/food-and-drink-industry/competitiveness-european-food-industry/european-food-prices-monitoring-tool_en